K 18/2021 vp
Suojeluasiantuntija Anna Ikonen
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
TaV 13.10.2021

K 18/2021 vp Ilmastovuosikertomus 2021

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää eduskunnan talousvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua aiheesta ja toteaa seuraavaa:

- Ilmatovuosikertomuksen tilannekuva on muuttunut sitten julkaisusta. EU:n ehdottama 55-valmiuspaketti kiristää tavoitteita, erityisesti taakanjakosektorilla. Samoin hallitus päätti syksyn budjettiriihessä lisätoimista ilmastovuosikertomuksen ilmoittaman 11 Mt:n päästökuilun kuromiseen. Ilmastovuosikertomus toimii kuten on tarkoituskin: monitoroinnin ja tilinpidon välineenä, jonka pohjalta päästövähennystoimia tarkastetaan ja asetetaan lisää.
- Ilmastovuosikertomuksen tulee olla työkalu, jolla kansalaiset voivat seurata ilmastopolitiikan riittävyyttä suhteessa 1,5 asteen tavoitteeseen ja hallituksen ilmastotavoitteisiin. Tässä mielessä ilmastovuosikertomus alkaa löytää muotonsa, ja ilmastovuosikertomus 2021 on parannus edellisiin vuosikertomuksiin. Ilmastovuosikertomusta tulee vahvistaa edelleen.
- Ilmatolain esityksen mukaisesti on tarpeen varmistaa, että ilmastovuosikertomuksessa käsitellään kaikkien sektorien päästövähennystoimia sekä niiden riittävyyttä.
- Suomen päästövähennys- ja nielutavoitteet sekä ilmastotoimet on päivitettävä 1,5 asteen mukaisiksi osana ilmastolain päivitystä.
- On positiivista, että kuntien ilmastotoimet ja julkiset hankinnat on nostettu esiin ilmastovuosikertomuksessa. Myös ulkoistettujen päästöjen eli kulutuksen tarkastelu on tärkeä lisä, ja Tilastokeskuksen tulee seurata kulutuksen päästökehitystä vuosittain.
- Ilmastovuosikertomuksen tulisi käsitellä vahvemmin budjettiratkaisujen vaikutuksia ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.

Liikenne

Liikenteen päästökehitys on avainasemassa taakanjakosektorin ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Toistaiseksi toimet nojaavat erityisesti biopolttoaineiden käytön lisäämiseen sekä autokannan uusimiseen.

Biopolttoaineilla tavoitellaan päästövähennyksiä, mutta **päästölaskelmissa ei huomioida sitä, että palmuöljytisleen määrää Suomessa käytetyissä nestemäisissä biopolttoaineissa ei tiedetä,** jolloin sen

todellisia ilmastovaikutuksia ei myöskään tiedetä. Palmuöljypohjaisen raaka-aineen tuotannon on arvioitu liittyvän trooppiseen metsäkatoon, eikä se näin ollen ole hiilineutraalia. Biopolttoaine, joka on peräisin sademetsään laittomasti raivatulta öljypalmuplantaasilta, voi olla ilmaston kannalta vielä haitallisempaa kuin fossiilinen polttoaine. Toimet, joilla siirrytään liikenteen käyttövoimissa sähköistykseen ja puhtaasti jäte- ja tähdepohjaisen biokaasun hyödyntämiseen, ovat ilmastoystävällisempi vaihtoehto. Kaiken kaikkiaan rajallisten biomassojen käyttöä tulisi ohjata niihin liikenteen käyttökohteisiin, joissa siirtyminen sähköön tai muihin päästöttömiin lähteisiin ei jostain syystä ole mahdollista edes pitkällä aikavälillä, ja liikkumistarve on perusteltu.

Positiivista on kokonaisvaltainen ote liikennejärjestelmien kehittämiseen. Liikenteen sähköistys ei yksin riitä, vaan yhdyskuntarakennetta ja joukkoliikennettä on kehitettävä niin, että yksityisautoilun tarve vähenee. Panostukset toimivaan ja sujuvaan joukkoliikenteeseen, miellyttäviin, toimiviin asemanseutuihin ja liikenteen solmukohtiin, sekä kevyen liikenteen väyliin ovat tärkeitä, jotta julkinen liikenne, kävely ja pyöräily eivät ole ainoastaan vaihtoehtoja, vaan ensisijaisia tapoja liikkua.

Maatalous

Maataloussektorilla ei ole saatu aikaan riittäviä päästövähennyksiä. Pikaennakkotietojen mukaan vuonna 2020 maatalouden päästöt ovat edellisen vuoden tasolla. Jos keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman toimet toteutuvat suunnitellusti, maatalouden päästöjen tulisi kääntyä hienoiseen laskuun.

Budjettiriihessä syksyllä 2021 kirjattiin joitain uusia toimia maataloussektorille (kosteikkoviljely, ilmastoystävällinen rehu, hiilensidonnan markkinat ja kannusteet). **Maatalouden päästöihin pystyy tehokkaimmin vaikuttamaan maataloustuilla.** Seuraavan rahoituskauden CAP-toimenpiteitä suunnitellaan paraikaa. Maatalouden tuet tulisi kohdistaa niin, että viljelykeinot eivät aiheuta hiilihävikkiä vaan sitovat hiiltä mahdollisimman paljon maaperään. Kestävän maatalouden tiekartassa (2019) on esitelty useita ilmastoystävällisiä toimenpide-ehdotuksia uuteen CAP-arkkitehtuuriin.

Jätteenpoltto

Taakanjakosektorin jätteenpolton päästöt ovat kasvaneet vuosina 2005–2019 ja niiden odotetaan kasvavan myös tulevaisuudessa. Päästöjen kasvu johtuu yhdyskuntajätteen energiahyödyntämisen lisääntymisestä. Koska jätteenpolttoa ei vuonna 2019 päätetty tuoda osaksi päästökauppaa, tarvitaan esimerkiksi verotusinstrumentti, jonka kautta jätteenpolton ilmastopäästöt saadaan hintaohjauksen piiriin.

Ulkoistetut päästöt

Kun suomalaisten kulutuksen jalanjälkeen lisätään tuontitavaroiden ja poistetaan vientituotteiden kuormitus, ovat päästöt arviolta 33 % suuremmat kuin virallisissa tilastoissa. Tällä hetkellä Suomeen tuotavien tuotteiden taustalla voi olla esimerkiksi kivihiilen energiakäyttöä tai trooppista metsäkatoa, joka vauhdittaa kuumenemista ja luonnon monimuotoisuuden katoa. Erityisesti kulutustuotteiden ja ruoan tuotannon taustalla on ulkoistettuja päästöjä.

Ulkoistettujen päästöjen vähentämiseen auttaisivat esimerkiksi hiilitullit, kauppasopimusten solmiminen ilmaston ehdoilla ja tuotteiden tuotantoketjujen avaaminen ja yritysten ja sijoittajien velvoittaminen minimoimaan metsäkatoriskin. **Ulkoistetut päästöt tulee pitää osana ilmastovuosikertomusta.**

Budjettitoimien ilmastovaikutukset

Ilmastokertomuksen tulisi antaa parempi kuva valtion budjettitoimien ja ilmastotavoitteiden yhdenmukaisuudesta. Sekä Hetemäen työryhmä, Kestävä elvytys -työryhmä että eduskunnan ympäristövaliokunta ovat korostaneet, että ”merkittävälläkään työllisyyttä tukevalla toimenpiteellä ei saisi olla huomattavia negatiivisia vaikutuksia ilmastoon, luonnonvarojen käyttöön tai biodiversiteettiin”.

Marinin hallitus aloitti ympäristölle haitallisten tukien karsinnan vuonna 2020. Työtä tulee jatkaa ja Suomen tulisi huomioida Euroopan komission suositukset fossiilisten polttoaineiden tukien poistamisesta. Myös erilaisilla investointituilla ja avustuksilla voidaan vauhdittaa päästövähennyksiä. Esimerkkinä tästä on avustus öljylämmityksestä luopumiseksi.

Valtion budjettikirjassa tarkastellaan budjetointia kestävän kehityksen sekä ympäristölle haitallisten tukien näkökulmasta. Kuitenkin **ilmastotoimien valtavirtaistamiseksi vihreän budjetoinnin varmistamiseen tarvitaan käytännön työkaluja.** Vaihtoehto tällaiselle olisi ympäristöministeriön Kestävä elvytys -työryhmän kriteeristö, jota tulisi soveltaa koko budjettiin. Suomi on puheenjohtajana kansainvälisessä valtiovarainministerien ilmastokoalitiossa, joka on tehnyt ehdotuksia vihreän elvytyksen varmistamiseksi. Käytännön ratkaisujen käyttöönotto sopisi hyvin Suomen edelläkävijäasemaan.

Lisätietoja

- Anna Ikonen, suojeluasiantuntija, anna.ikonen@sll.fi, 044 491 4269